

PRATARMĖ

Menininkas yra gražių daiktų kūrėjas.

Atskleisti meną, o menininką paslėpti — štai meno tikslas.

Kritikas yra tas, kuris grožio sukeltus įspūdžius sugeba išreikšti kitu būdu ar nauja forma.

Tiek aukščiausia, tiek ir žemiausia kritikos forma — savotiška autobiografija.

Tie, kurie gražiuose daiktuose išvelgia bjaurią prasmę, yra be žavesio pagedę žmonės. Tai yda.

Tie, kurie gražiuose daiktuose išvelgia gražią prasmę, yra išprusę žmonės. Jie teikia vilčių.

Išrinktieji yra tie, kuriems gražūs daiktai reiškia tikrai Grožį.

Nėra moralių ar nemoralių knygų. Knygos esti gerai arba blogai parašytos. Ir viskas.

Devynioliktojo amžiaus neapykanta Realizmui — tai įniršis Kalibano¹, veidrodyje matančio savo atvaizdą.

Devynioliktojo amžiaus neapykanta Romantizmui — tai įniršis Kalibano, veidrodyje nematančio savo atvaizdo.

Moralinis žmogaus gyvenimas apima dalį menininko tematikos, tačiau meno moralumą sudaro tobulas netobulų priemonių vartojimas. Joks menininkas nenori nieko įrodyti. Įrodyti galima ir akivaizdžias tiesas.

Joks menininkas neturi etinių simpatijų. Etinės menininko simpatijos — nedovanotinas stiliaus manieringumas.

Joks menininkas nėra liguistas. Menininkas gali vaizduoti viską.

Mintis ir kalba menininkui yra priemonės jo menui.

Yda ir dorybė — menininkui medžiaga jo menui.

Formos požiūriu, visų menų modelis yra muziko menas. Jausmo požiūriu — aktoriaus kūryba.

Kiekvienas menas yra sykiu ir paviršius, ir simbolis. Tie, kurie skverbiasi pro paviršių gilyn, rizikuoja. Tie, kurie skaito simbolius, rizikuoja.

Iš tikro menas lyg veidrodis atspindi ne gyvenimą, o žiūrovą.

Nuomonių skirtumas, vertinant meno kūrinį, rodo, jog kūrinys naujas, sudėtingas ir gyvybingas.

Kai kritikai nesutaria — menininko sieloje sandermė.

Galima atleisti žmogui, kai jis daro naudingą daiktą, jei pats tuo nesizavi. Vienintelis pateisinimas padariusiam nenaudingą daiktą — begalinis juo žavėjimasis.

Kiekvienas menas visiškai nenaudingas.

Oskaras Vaildas

I SKYRIUS

Dailininko dirbtuvėje tvyrojo saldus rožių aromatas, o kai lengvas vasaros vėjelis sušnarėdavo sode tarp medžių, pro atviras duris svaigiai padvelkdavo alyvų ar dar švelnesnis rausvažiedžių erškėtrožių kvapas.

Gulėdamas ant persiškom gūniom apklotos kanapos ir kaip visada rūkydamas nežinia kelintą iš eilės cigaretę, lordas Henris Votonas iš savo kampo dar matė geltonus ir saldžius it medus akacijos žiedus ir virpančias šakas, lūžte lūžtančias nuo grožybės naštos, taip panašios į liepsną; kartkartėmis ant ilgų indiško šilko užuolaidų, dengiančių didžiulį langą, šmėkstelėdavo fantastiški praskrendančių paukščių šešėliai, tada užuolaidos akimirką virsdavo tarsi kokiais japoniškais paveikslais, ir lordas Henris prisimindavo tuos išblyškusius Tokijo dailininkus nefrito spalvos veidais, kurie iš esmės statiško meno priemonėmis bando perteikti greičio ir judėjimo įspūdį. Dusliai dūzgėdamos bitės skverbėsi pro aukštą nepjautą žolę ar monotoniškai, atkakliai sukiojosi aplinkui iškerojusio sausmedžio žiedų taures, ir nuo jų dūzgėjimo

tyla atrodė dar slogesnė. Slopus Londono triukšmas gaudė tarytum tolimų vargonų bosai.

Kambario viduryje, pritvirtintas prie stataus molberto, stovėjo neapsakomai gražaus vaikino portretas visu ūgiu, o priešais jį, kiek atokiau, sėdėjo pats dailininkas, Bezilis Holvordas, kurio netikėtas dingimas prieš porą metų buvo sukėlęs tokį visuomenės susijaudinimą ir galybę keistų spėliojimų.

Dailininkas žiūrėjo į grakščią, dailią povyžą, kurią neįlyginant veidrodis taip tobulai atspindėjo jo kūrinys, ir pasitenkinimo šypsnyis neblėso jam iš veido. Bet staiga dailininkas pašoko, užmerkė akis ir pirštais užspaudė vokus, tartum norėdamas išsaugoti atmintyje kažkokį keistą sapną ir bijodamas iš jo pabusti.

— Čia geriausias tavo darbas, Bezili, geriausias iš visų tavo darbų, — vangiai tarė lordas Henris. — Kitais metais būtinai nusiųsk jį į Grovnerį¹. Akademija² pernelyg didelė ir pernelyg vulgari. Kai aš ten nueinu, būna arba tiek daug žmonių, kad nematyti paveikslų, o tai siaubinga, arba tiek paveikslų, kad nematyti žmonių, o tai dar blogiau. Iš tikrųjų Grovneris vienintelė vieta.

— Niekur neketinu jo siųsti, — atsakė dailininkas, keistai atkragindamas galvą — dar Oksforde šis judesys juokindavo jo draugus. — Ne, niekur jo nesiųsiu.

Lordas Henris kilstelėjo antakius ir nustebeęs pažiūrėjo į jį pro skystučių melsvų dūmų driekanas, kurios fantastiškai vinguriuodamos kilo iš jo stiprios cigaretės su opijaus priemaiša.

— Niekur nesiūsi? Kodėl, drauguži? Ar turi kokią priesastį? Keisti padarai jūs, dailininkai. Neriatės iš kailio, kad pagarsėtumėte, o pagarsėję elgiatės taip, lyg norėtumėte šlovės atsikratyti. Kvailai darote; pasaulyje tik viena blogybė pranoksta tą, kai visi apie tave kalba, — tai blogybė, kai niekas apie tave nekalba. Šis portretas išaukštintų tave tarp jaunųjų Anglijos dailininkų, o seniems sukeltų pavydą, jei seniai dar pajėgia ką nors jausti.

— Žinau, kad pasijuoksi iš manęs, — atsakė dailininkas, — bet aš iš tikrųjų negaliu jo duoti į parodą. Pernelyg daug savęs esu į jį įdėjęs.

Lordas Henris išsitiesė ant kanapos ir nusijuokė.

— Taip, žinojau, kad tu juoksies, bet vis tiek tai teisybė.

— Pernelyg daug savęs įdėjai! Dievaž, Bezili, nemaniau, kad tu toks tuštuolis; iš tiesų nematau jokio panašumo tarp šiurkštaus tvirto tavo veido, juodų kaip anglų plaukų ir šito jauno Adonio³, kuris atrodo lyg būtų iš dramblio kaulo ir rožių žiedlapių. Klausyk, mielas Bezili, juk jis tikras Narcizas⁴, o tu... be abejo, tavo veido išraiška intelektualiai ir taip toliau, bet grožis, tikras grožis dingsta tada, kai atsiranda intelektualiai išraiška. Intelektas jau pats savaime kažkas perdėta ir todėl ardo harmoniją kiekviename veide. Kai tik žmogus atsisėda ir susimąsto, jo veide lieka tik nosis arba tik kakta, ar dar kokia baisybė. Pažiūrėk į žmones, kurie ko nors pasiekė išsilavinimo reikalaujančiose profesijose. Kokie jie tobulai bjaurūs! Žinoma, išimtis dvasininkai. Bet juk dvasininkai negalvoja. Vyskupas, sulaukęs aštuoniasdešimties metų, te-

bekartoja tą patį, ką jį išmokė sakyti, kai jam buvo aštuoniolika, todėl visada ir atrodo nepaprastai žavus. Paslaptینگasis tavo draugas, kurio vardo man nesakai, bet kurio portretas mane iš tikrųjų žavi, niekada negalvoja. Tuo aš neabejoju. Tai tikriausiai koks tuščiagalvis gražus padaras, kuris visada turėtų būti su mumis žiemą, kai negalim gėrėtis gėlėmis, ir vasarą, kai mums reikia kuo nors atvėsinti savo protą. Per gerai apie save manai, Bezili, tu nė trupučio į jį nepanašus.

— Nesupranti manęs, Hari, — atsakė dailininkas. — Aišku, nesu į jį panašus. Žinau tą kuo puikiausiai. Iš tiesų man net būtų nesmagu būti tokiam kaip jis. Traukai pečius? Aš sakau tiesą. Visa, kas tobula, — tiek fiziniu, tiek ir dvasiniu atžvilgiu, — paženklinta lemties, kuri per visą žmonijos istoriją lydi klumpančių karalių žingsnius. Verčiau neišsiskirti iš kitų. Bjaurieji ir kvailiai šiame pasaulyje niekada nepralošia. Sėdi sau patogiai ir spokso į lošimą. Tegul pergalės jie ir nelaimi, tačiau bent nepatiria pralaimėjimo kartėlio. Jie gyvena taip, kaip visiems derėtų gyventi — niekieno netrikdomi, abejingi, ramūs. Kitų jie neprazudo, bet ir jiems prieš ranka neatneša pragaišties. Tavo padėtis ir turtas, mano protas, toks, kokį turiu, mano menas, kad ir koks jis būtų, graži Dorianio Grėjaus išvaizda — už visa tai, ką mums davė dievai, turėsime atkentėti, skaudžiai atkentėti.

— Dorianas Grėjus? Tai jo pavardė? — paklausė lordas Henris, eidamas per dirbtuvę prie Bezilio Holvordo.

— Taip, tai jo pavardė. Nenorėjau tau sakyti.

— O kodėl?